

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
Autoritate de stat autonomă

București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax. +40-21-3126578, e-mail: support@cncd.org.ro

Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA nr. 597
din 09.10.2013

Dosar nr: 258/2013

Petiția nr: 1608/11.03.2013

Petenți: grup de persoane

Reclamați: Statul Român, prin Ministerul Finanțelor

Obiect: presupusă discriminare instituită prin nepunerea în aplicare a unei hotărâri CEDO (conform opiniei majoritare); discriminare prin încălcarea dreptului la tratament uman și la viața de familie pe criteriul etnic (apartenența la comunitatea romă) (conform opiniei separate)

I. Numele, domiciliul și sediul părților

I. 1. Numele, domiciliul și domiciliul procedural al petenților

Grup de persoane

I. 2. Numele și sediul reclamatului

1.2.1. Statul Român, prin Ministerul Finanțelor

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Petenții consideră discriminatoriu faptul că nici până în anul 2013 nu au fost reconstruite casele incendiate în anul 1993, iar cele la care s-a început reconstrucția în anul 2007 nu au mai fost terminate.

III. Citarea părților

3.1. În temeiul art. 20, alin. 4 din **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, cu modificările și completările ulterioare (în continuare **O.G. nr. 137/2000**), s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Au fost solicitate puncte de vedere din partea următoarelor: Asociația Romani CRISS, Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, Centrul de Resurse Juridice (filele 21-31), primarul localității Chețani, Consiliul Județean Mureș, Instituția Prefectului Județului Mureș, Programul Națiunii Unite de Dezvoltare România, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerul Afacerilor Externe, Agenția Națională pentru Romi, Liga PRO EUROPA.

3.3. S-a dispus efectuarea unei investigații prin **Rezoluția nr. 5/04.04.2013** (fila 32 din dosar), solicitând discuții cu persoanele indicate de petentă în vederea calificării calității de parte în dosar; identificarea condițiilor de locuit a familiilor de romi din Hădăreni.

3.4. Părțile au fost citate pentru data de 23.07.2013 (filele 103-104 din dosar) la sediul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (în continuare C.N.C.D.).

3.5. La audierile din data de 18.06.2013 părțile s-au prezentat.

IV. Susținerile părților

4.1. Susținerile petenților

4.1.1. Prima petentă, prin petiția înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 1608/11.03.2013** (fila 1 din dosar), inclusiv în numele petenților nr. 2-8, arată că se consideră discriminate datorită faptului că nici până în anul 2013 nu au fost reconstruite casele incendiate în anul 1993, iar cele la care s-a început reconstrucția în anul 2007 nu au mai fost terminate.

Au depus la dosar înscrisuri (filele 2-20).

4.2.2. Al doilea petent a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3034/26.04.2013**, fila 36 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.3. Petenta nr. 9 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3035/26.04.2013**, fila 37 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.4. Petentul nr. 7 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3036/26.04.2013**, fila 38 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.5. Petenta nr. 10 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3037/26.04.2013**, fila 39 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.6. Petenta nr. 5 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3038/26.04.2013**, fila 40 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.7. Petenta nr. 8 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3039/26.04.2013**, fila 41 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.8. Petentul nr. 4 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3040/26.04.2013**, fila 42 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.9. Petenta nr. 11 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3041/26.04.2013**, fila 43 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.10. Petentul nr. 3 a depus la dosar declarație (adresa înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3042/26.04.2013**, fila 44 din dosar) conform căreia susține petiția.

4.2.11. Cu ocazia audierii petenții au depus la dosar înscrisuri (filele 107-110).

4.2. Susținerile reclamatului

4.2.1. Cu ocazia audierii, reclamatul, prin **Adresa nr. 254.157/22.07.2013** (fila 112 din dosar), a solicitat termen pentru depunerea unui punct de vedere.

4.2.2. Reclamatul a depus la dosar punct de vedere prin **Adresa nr. 254157/16.07.2013**, înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 5963/16.09.2013** (filele 115-120 din dosar), în care arată următoarele:

- nu pot fi reținute elementele constitutive ale faptelor de discriminare, nu există o comparabilitate a faptelor;
- executarea hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) se poate obține prin executare silită;
- autoritățile nu au putut pune în executare hotărârea CEDO datorită lipsei aportului mai multor insituții și a beneficiarilor;
- C.N.C.D. nu are competența de a se pronunța, existând un titlu executoriu prin soluția CEDO;
- unele persoane nu pot fi identificate ca fiind titulari de drept;
- nu există pentru fiecare petent o descriere în fapt și în drept a situației;
- nu are calitate procesuală activă privind executarea angajamentelor României asumate în fața CEDO.

A depus la dosar înscrisuri (filele 121-188 din dosar).

4.3. Raportul de investigații

Raportul nr. 101/05.06.2013 (filele 46-47 din dosar, anexă fila 48) arată următoarele:

„La fața locului, echipa de investigație a purtat discuții cu semnatară sesizării nr. 1608/11.03.2013 - d-na R.E. Aceasta a susținut că este reprezentanta persoanelor în numele cărora a transmis sesizarea nr. 1608/11.03.2013 și că dorește să-i fie transmise dumneaei toate actele de procedură necesare soluționării cazului.

D-na R.E., s-a oferit să conducă echipa de investigație în fiecare locație despre care se face vorbire în sesizare, pentru fotografierea caselor ce au suferit daune în anul 1993, după cum urmează:

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.A.**, se află doar locul pe care a existat casa (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.M.M.**, imobilul nu a fost reparat de la momentul producerii daunelor și până în prezent (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **M.M.**, nu s-au efectuat reparații de nicio natură din fonduri suportate de stat, distrugerea inițială constând în dărâmarea unui perete (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.P.**, din cele două clădiri afectate de distrugerii (una total și una parțial) nu s-au efectuat reparații de nicio natură din fonduri suportate de stat, proprietarul refăcându-și doar un imobil din fonduri proprii (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.M.G.**, la imobilul distrus parțial nu s-au efectuat reparații de nicio natură din fonduri suportate de stat, proprietarul efectuând reparații din fonduri proprii (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.M.B.**, imobilul distrus parțial nu a fost reparat de la momentul producerii daunelor și până în prezent (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **L.S.B.** au existat trei imobile; din acestea, unul a fost distrus total, în prezent nerefăcut, unul a fost refăcut din fonduri proprii, iar cel de-al treilea (în care locuiește mama sa, **L.G.** – nr. ...) a fost refăcut parțial cu fonduri de la stat, nefiind terminat și cu lucrări prost efectuate (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **M.L.**, imobilul a fost refăcut parțial cu fonduri de la stat, nefiind terminat și cu lucrări slabe calitativ (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **M.C.A.**, imobilul a fost refăcut parțial cu fonduri de la stat, nefiind înlocuit gardul și cu lucrări slabe calitativ (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **R.E.**, imobilul a fost refăcut pe interior cu fonduri de la stat, cu lucrări slabe calitativ, iar pe dinafară a fost tencuit din fonduri proprii (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **R.O.**, imobilul a fost refăcut parțial cu fonduri de la stat, cu lucrări slabe calitativ și finalizat cu fonduri proprii (fotografii anexate în format electronic).

➤ La nr. ..., proprietar fiind **M.I.**, decedat, imobilul a fost refăcut cu fonduri de la stat, cu lucrări slabe calitativ, nefinalizate (fotografii anexate în format electronic).

Echipa de investigație a constatat că în locațiile vizitate, în cazurile în care s-au efectuat reparații din fondurile statului, imobilele se prezentau într-o stare de degradare avansată (îgrasie și crăpături ale pereților și tavanelor, uși deteriorate prin umflare sau decojire, gresie spartă și faianță strâmb montată, țiglă casantă, fațade netencuite sau cu vopsea decojită).”

4.4. Punctul de vedere exprimat de Instituția Prefectului – Județul Mureș

4.4.1. Conform **Adresei nr. 4766/SIII/22.04.2013**, înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3004/25.04.2013** (filele 34-35 din dosar), urmează a fi efectuate lucrările de reconstrucție, pentru o parte există resurse financiare, pentru o parte încă nu.

4.4.2. Conform adresei înregistrate la C.N.C.D. cu **nr. 3797/04.06.2013** (fila 50 din dosar, anexe filele 51-54), se caută soluții pentru rezolvarea situației.

4.4.2. Conform adresei înregistrate la C.N.C.D. cu **nr. 5802/SIII/13.05.2013** (fila 101 din dosar, anexă fila 102), petenții au primit despăgubiri de la stat pentru prejudiciul suferit.

4.5. Punctul de vedere exprimat de Consiliul Județean Mureș

4.5.1. Conform **Adresei nr. 70177/29.04.2013**, înregistrată la CNCD cu **nr. 3146/07.05.2013** (fila 45 din dosar), petiția nu se îndreaptă către această instituție.

4.6. Punctul de vedere exprimat de Centrul de Resurse Juridice

4.6.1. **Adresa nr. 65/17.04.2013**, înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 2836/18.04.2013** (fila 49 din dosar), este ilizibilă.

4.7. Punctul de vedere exprimat de Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”

4.7.1. Prin **Adresa nr. 271/30.05.2013**, înregistrată la C.N.C.D. cu **nr. 3718/30.05.2013** (fila 55 din dosar), organizația a depus la dosar un raport de evaluare (filele 56-100) privind implementarea măsurilor din cadrul Programului Hădăreni, raport întocmit prin sprijinul financiar al Guvernului României.

Conform acestui raport, programul a fost implementat cu deficiențe numeroase, dintr-un total de 38 de măsuri doar 4 fiind împlinite în totalitate, reconstrucția caselor fiind o măsură neîndeplinită.

V. Motivele de fapt și de drept

Opinie majoritară exprimată de Asztalos Csaba Ferenc, Bertzi Theodeora, Cazacu Ioana Liana, Jura Cristian, Lazăr Maria, Panfile Anamaria, Stanciu Claudia Sorina:

5.1. În fapt, Colegiul director reține că obiectul petiției îl reprezintă nepunerea în aplicare a Hotărârilor CEDO nr. 1 și nr. 2 din 2005 privind cauza Moldovan și alții contra României, de către Statul Român, acest aspect fiind considerat de către petenți ca fiind o discriminare pe criteriu etnic.

5.2. În drept, coroborat actului normativ care reglementează prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare, precum și atribuțiile și domeniul de activitate al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, Colegiul analizează în ce măsură obiectul petiției este de natură să cadă sub incidența

prevederilor O.G. nr.137/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Astfel, Colegiul analizează în strânsă legătură în ce măsură obiectul unei petiții întrunește, în primă instanță, elementele art.2 al O.G. nr.137/2000, republicată, cuprins în Capitolul I Principii și definiții al Ordonanței și subsecvent, elementele faptelor prevăzute și sancționate contravențional în Capitolul II Dispoziții Speciale, Secțiunea I-VI din Ordonanță.

5.3. În măsura în care se reține întrunirea elementelor constitutive ale art. 2, comportamentul în speță atrage răspunderea contravențională, după caz, în condițiile în care sunt întrunite elementele constitutive ale faptelor contravenționale prevăzute și sancționate de O.G. nr. 137/2000, republicată.

5.4. Colegiul director arată că, prin dispozițiile O.G. 137/2000, **Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării**, potrivit art.16, este „*autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar și totodată garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, în conformitate cu legislația internă în vigoare și cu documentele internaționale la care România este parte*”. De asemenea, C.N.C.D. este, potrivit art.18 alin.1 din aceeași ordonanță, „**responsabil** cu aplicarea și controlul respectării prevederilor prezentei legi” și în conformitate cu art.19 alin.1, care specifică competențele C.N.C.D., „**Consiliul își exercită atribuțiile în următoarele domenii:** a) *prevenirea faptelor de discriminare;* b) *medierea faptelor de discriminare;* c) *investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare;* d) *monitorizarea cazurilor de discriminare;* e) *acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării*”.

5.5. Față de aspectele prezentate de petenți în sesizare, au fost invocate de către partea reclamată, Ministerul Finanțelor Publice, excepții, respectiv inadmindibilitatea sesizării C.N.C.D. raportată la art.2 din O.G. Nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare și excepția de necompetență materială a C.N.C.D. raportată la sesizarea dedusă soluționării, respectiv nepunerea în aplicare a Hotărârilor CEDO nr. 1 și nr. 2 din 2005 privind cauza Moldovan și alții contra României, de către Statul Român, care are ca și cale de urmat procedura executării silite.

5.6. Pe cale de consecință, Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, având în vedere dispozițiile **art.63 din Procedura Internă de Soluționare a Petițiilor și Sesizărilor**, publicată în Monitorul Oficial nr. 348 din 6 mai 2008, ce prevede că „(1) *Colegiul director se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care nu mai necesită, în tot sau în parte, analizarea în fond a petiției.* (2) *Excepțiile vor putea fi unite cu fondul dacă este nevoie să se administreze dovezi în legătură cu soluționarea în fond a petiției.*” și ale **art.64**, din aceeași procedură de mai sus (1) *Când în fața Colegiului director se pune în discuție competența acestuia, se va indica instituția sau un alt organ competent și (3) Colegiul director va trece la soluționarea petiției, cel nemulțumit putând ataca hotărârea asupra fondului la instanța de contencios administrativ, potrivit legii.*”

5.7. Având în vedere excepțiile invocate, Colegiul director analizează cu prioritate excepția necompetenței materiale a C.N.C.D. raportat la obiectul

plângerii, care face referire la nepunerea în aplicare a Hotărârilor CEDO nr. 1 și nr. 2 din 2005 privind cauza Moldovan și alții contra României, care are ca și cale de urmat procedura executării silite.

5.8. Având în vedere dispozițiile art. 41 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care prevede: *“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”* precum și art. 46 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care prevede: *„1. Înaltele Părți Contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți. 2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea ei”, se reține că statele contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale instanței europene și să asigure executarea lor.*

5.9. Astfel, reținem că executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului nu mai este controlată de însăși jurisdicția care a pronunțat-o, ci hotărârea definitivă a Curții este transmisă Consiliului de Miniștri al Consiliului Europei, care este chemat, conform Convenției, să supravegheze la executarea ei.

5.10. Având în vedere dispozițiile hotărârii, prin care instanța europeană a constatat existența încălcării Convenției denunțate de reclamant, prin cererea sa nu constituie, prin ea însăși, **titlu executoriu pe teritoriul statului** respectiv, obligația acestui stat privește executarea unei hotărâri producătoare de efecte juridice inter partes, asumată însă prin Convenție **față de întreaga comunitate a statelor contractante**, coroborate cu legislația internă a Statului Român aflată în vigoare, respectiv, **O.G. 94 1999 privind participarea României la procedurile în fața CEDO și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei și regresul statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă**, publicată în Monitorul Oficial nr. 424 din 31 august 1999, care prin **art 10 alin 2)** dispune că *“Hotărârea Curții, sub aspectul sumei constituind reparația echitabilă și al celorlalte cheltuieli, precum și convenția de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei, semnată de părți, constituie titlu executoriu”, Colegiul director apreciază că această hotărâre a instanței europene constituie titlu executoriu.*

5.11. Astfel, potrivit art.622, alin (1) din Noul Cod de Procedură civilă *“Obligația stabilită prin hotărârea unei instanțe sau printr-un alt titlu executoriu se aduce la îndeplinire de **bunăvoie**”*, or, din acest punct de vedere, competența privind neexecutarea obligației asumate în fața CEDO , în sistemul nostru de drept, este corijabilă, pe calea **executării silite**. Colegiul director ia act de faptul că potrivit Art. 623, NCPC – *“Executarea silită a oricărui titlu executoriu, cu excepția celor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene si bugetului Comunitatii Europene a Energiei Atomice, se realizează numai de către **executorul judecătoresc**, chiar dacă prin **legi speciale se dispune altfel**”*, în mod evident calea de urmat ca ultimă etapă procesual civilă este procedura **executării silite**.

5.12. Colegiul director al C.N.C.D. ia act și de dispozițiile Art. 8, din Noul Cod de Procedură Civilă, care prevăd că “ *În procesul civil părților le este garantată exercitarea drepturilor procesuale, în mod egal și fără discriminări*”.

5.13. Astfel, raportându-ne la obiectul plângerii și la dispozițiile legale incidente, Colegiul director constată că soluționarea plângerii nu este de competența Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, conform atribuțiilor stabilite de O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată.

5.14. Competența de constatare a unei fapte de discriminare prin neexecutarea unei hotărâri CEDO revine, potrivit procedurii prevăzute prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Consiliului de Miniștri – Consiliul Europei, respectiv, după caz, potrivit Codului de procedură civilă, executorului judecătoresc sau instanței de judecată.

Opinie separată exprimată de Haller István:

O.S. 5.1. Constat că din anul 2005, când s-a pronunțat CEDO asupra cauzelor ***Moldovan și alții împotriva României nr. 1 și Moldovan și alții împotriva României nr. 2***, Statul Român nu a reconstruit casele victimelor evenimentelor din data de 20.09.2013. **Constat însă că opinia majoritară a schimbat obiectul cauzei, contrar textului petiției. Această practică este inedită.**

O.S. 5.2. Privind excepția necompetenței materiale a C.N.C.D., Colegiul director arată că, în conformitate cu cazuistica instanțelor de judecată, obiectul unei cauze în fața C.N.C.D. este stabilirea unei fapte contravenționale prevăzute de ***O.G. nr. 137/2000***. C.N.C.D. nu urmează să se pronunțe privind executarea unei hotărâri judecătorești sau a unei hotărâri date de CEDO, ci cu privire la o eventuală faptă de discriminare, produsă prin nereconstruirea caselor romilor după 2006 (pentru perioada 1994-2005 s-a pronunțat deja CEDO). Faptul că petenții puteau sau nu să solicite executarea silită nu are relevanță. În concluzie excepția necompetenței materiale a C.N.C.D. trebuia respinsă. **Opinia majoritară a Colegiului director pe de o parte schimbă obiectul petiției în mod nejustificat (petiția nu face nicio referință nici la hotărârile CEDO, nici la executarea vreunei soluții de instanță), pe de altă parte se pronunță în totală contradicție cu propria cazuistică și cu cazuistica instanțelor de judecată, care în mod repetat au arătat că o cauză aflată spre soluționare în fața CNCD are ca și obiect o faptă contravențională, diferită ca și obiect de cauzele care pot fi soluționate prin instanțele civile de judecată, astfel C.N.C.D. nu poate să-și decline competența. Consider că prin această soluție Colegiul director, prin vot majoritar, s-a eschivat să se pronunțe asupra unui caz „incomod”. Consider că este extrem de grav dacă în loc să se soluționeze cauza în România, prin intermediul autorităților investite cu această competență, victimele evenimentelor din 1993 (de la care au trecut mai bine de 20 de ani) să fie obligate din nou să apeleze la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care, mergând pe principiul precedentului,**

să constate discriminarea și să sancționeze Statul Român pentru o nouă discriminare rasială a romilor din localitatea Hădăreni, ce se produce din anul 2006 până în prezent. Într-un dosar (*Dosarul nr. 316/2013*) soluționat la doar o săptămână după această cauză (*Hotărârea nr. 622/16.10.2013*), în care petentul a invocat în mod clar discriminarea prin neexecutarea unei hotărâri judecătorești, o astfel de excepție nu s-a invocat din oficiu, capătul de cerere nu s-a soluționat prin constatarea neincidentei *O.G. nr. 137/2000* (cum soluționează Colegiul director cauzele în care nu are competență materială, însă o astfel de excepție nu a fost invocată) ci s-a analizat direct fondul cauzei. Această atitudine a majorității Colegiului director denotă un tratament diferențiat aplicat însuși de Colegiul director diferitelor cauze, diferiților petenți.

O.S. 5.3. Privind lipsa calității procesuale pasive a reclamatului, arăt că în conformitate cu jurisprudența CEDO (a se vedea spre exemplu *Moldovan și alții împotriva României nr. 2*), statele, între care și Statul Român, au anumite obligații față de cetățeni, obligații pozitive privind protejarea drepturilor. În conformitate cu prevederile legale din România, statul Român poate fi chemat ca parte într-o cauză prin Ministerul Finanțelor Publice. În concluzie se respinge excepția lipsei calității procesuale pasive a Ministerului Finanțelor Publice.

O.S. 5.4. Privind invocarea situației de a nu reuși identificarea petenților raportat la obiectul cauzei, arăt următoarele:

- Statul Român a avut astfel de obiecții și în situația unor cauze aflate pe rolul CEDO, cum ar fi cauza *Kalányos și alții împotriva României*, CEDO însă a respins astfel de obiecții;

- petenții nr. 1, 2, 3, 4, 9, 10 puteau fi identificați foarte simplu de reclamat, ei fiind parte în cauza *Moldovan și alții împotriva României nr. 1*;

- la fel și petenții nr. 6, 8, care au fost parte în cauza *Moldovan și alții împotriva României nr. 2*;

- petenta nr. 5 a arătat că locuiește la nr. 114, prin urmare este membru în familia petentului nr. 6;

- referitor la petentul nr. 7 *Raportul de investigații* a stabilit că locuiește la nr. 48 ca și proprietar, casa lui a fost distrusă parțial în 1993, fără să fie reparată ulterior;

- referitor la petentul nr. 11 *Raportul de investigații* a stabilit că locuiește la nr. 183, casa lui a fost distrusă total, fără a fi reparată.

Din 11 petenți, 8 au fost parte și în cauzele soluționate de CEDO. Numărul petenților nu are relevanță, decât ceea ce privește stabilirea dacă discriminarea s-a produs împotriva unei singure persoane sau împotriva unui grup de persoane, ori și 8 și 11 persoane reprezintă un grup de persoane. În concluzie nu există o problemă privind lipsa calității procesuale active.

O.S. 5.5. Constat că privind perioada 1994-2005 CEDO, prin soluția dată în cauza *Moldovan și alții împotriva României nr. 2* a stabilit următoarele:

„I. Asupra pretensei încălcări a art. 3 și 8 din Convenție

86. Art. 3 din Convenție prevede că: "Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante."

87. Art. 8 din Convenție prevede următoarele:

"1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său [...].

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru [...], siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora."

[...]

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

93. Curtea a statuat în mod constant că, deși obiectul art. 8 este esențialmente acela de a proteja individul împotriva oricărei ingerințe arbitrare din partea autorităților publice, aceasta nu înseamnă că statul este obligat numai la a se abține de la orice astfel de ingerință. El reclamă din partea statelor, pe lângă această obligație negativă, și îndeplinirea unor obligații pozitive, inerente asigurării respectului efectiv al vieții private și familiale și al dreptului la domiciliu. Aceste obligații pot implica necesitatea adoptării de măsuri menite să asigure respectarea acestor drepturi, chiar în ceea ce privește relațiile dintre indivizi (a se vedea X și Y împotriva Olandei, Hotărârea din 26 martie 1985, Seria A nr. 91, pag. 11, paragraful 23).

94. Mai mult chiar, tolerarea sau conivența autorităților unei înalte părți contractante față de actele particularilor ce încalcă drepturile garantate de Convenție ale altei persoane aflate sub jurisdicția sa poate atrage răspunderea acelui stat în baza Convenției (a se vedea Cipru împotriva Turciei [MC], Cererea nr. 25.781/94, CEDO 2001-IV, paragraful 81). Responsabilitatea unui stat poate să fie angajată chiar dacă agenții săi acționează ultra vires sau contrar instrucțiunilor primite (a se vedea Irlanda împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Hotărârea din 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, pag. 64, paragraful 159).

95. Responsabilitatea unui stat poate să fie angajată datorită unor acte care au repercusiuni suficient de directe asupra drepturilor garantate de Convenție. Pentru a determina dacă se impune sau nu angajarea răspunderii efective a statului trebuie avută în vedere și atitudinea subsecventă a acestuia (a se vedea Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei [MC], Cererea nr. 48.787/99, paragrafele 317, 382, 384-385 și 393, CEDO 2004-...).

96. Mai mult, Curtea nu exclude posibilitatea ca obligația pozitivă a statului, impusă de art. 8, de a proteja integritatea fizică a individului să se extindă și în ceea ce privește eficacitatea anchetei penale (a se vedea Osman împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Hotărârea din 28 octombrie 1998, Reports 1998-VIII, pag. 3.164, paragraful 128).

97. Indiferent de abordarea analitică adoptată - obligație pozitivă sau ingerință -, principiile aplicabile în ceea ce privește justificarea măsurii în sensul art. 8 alin. 2 sunt similare (a se vedea Powell și Rayner împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Hotărârea din 21 februarie 1990, Seria A nr. 172). În ambele ipoteze trebuie să se asigure realizarea unui just echilibru între interesele individuale și cele ale societății, statele bucurându-se de o anumită marjă de

apreciere în îndeplinirea acestor obligații în spiritul Convenției (a se vedea *Hatton și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii [MC]*, Cererea nr. 36.022/97, paragraful 98, CEDO 2003-VIII; *Rees împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Hotărârea din 17 octombrie 1986, Seria A nr. 106, pag. 15, paragraful 37, și *Leander împotriva Suediei*, Hotărârea din 26 martie 1987, Seria A nr. 116, pag. 25, paragraful 59). Mai mult chiar, în analiza obligației pozitive impuse de art. 8 alin. 1, în ceea ce privește justul echilibru, trebuie avute în vedere și scopurile menționate în art. 8 alin. 2 (a se vedea *Rees împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, citat anterior, loc. cit.; *Lopez Ostra împotriva Spaniei*, Hotărârea din 9 decembrie 1994, Serie A nr. 303-C, pag. 54, paragraful 51).

98. Obligația Înaltelor Părți Contractante instituită de art. 1 din Convenție de a recunoaște oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, coroborată cu art. 3, impune statelor părți să ia măsuri de natură să asigure că indivizii aflați sub jurisdicția lor nu sunt supuși unor rele tratamente, inclusiv aplicate de către particulari (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, Cererea nr. 39.272/98, paragrafele 149-150, CEDO 2004-...; *A. împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Hotărârea din 23 septembrie 1998, Reports 1998-VI, pag. 2.699, paragraful 22; *Z. și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii [MC]*, Cererea nr. 29.392/95, paragrafele 73-75, CEDO 2001-V, și *E. împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Cererea nr. 33.218/96 din 26 noiembrie 2002).

99. Art. 3 din Convenție consacră una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice. El interzice în termeni absoluți tortura și pedepsele sau tratamentele inumane ori degradante, indiferent de circumstanțe sau de comportamentul victimei (a se vedea, în acest sens, *Labita împotriva Italiei [GC]*, Cererea nr. 26.772/95, paragraful 119, ECHR 2000-IV).

100. Potrivit jurisprudenței Curții, relele tratamente aplicate victimei trebuie să atingă un prag minim de gravitate pentru a cădea sub incidența art. 3. Aprecierea gravității minime este relativă. Ea depinde de numeroși factori, precum durata tratamentului aplicat, efectele sale fizice și psihice asupra persoanei care le-a suferit, iar, în unele situații, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei (a se vedea, printre altele, *Irlanda împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Decizia din 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, pag. 65, paragraful 162).

101. Curtea a reținut tratamentul ca fiind "inuman" în situația în care, inter alia, a fost premeditat, fiind aplicat pe durata mai multor ore, și a provocat fie leziuni corporale, fie suferințe intense de natură psihică sau mentală. Tratamentul a fost calificat ca fiind "degradant" întrucât a cauzat victimelor sentimente de teamă, de neliniște și de inferioritate, de natură a le umili și a le înjosi (a se vedea, în acest sens, *Kudla împotriva Poloniei [MC]*, Cererea nr. 30.210/96, paragraful 92, ECHR 2000-XI). Pentru a decide dacă un anumit tratament este sau nu degradant în sensul art. 3, Curtea examinează dacă scopul aplicării lui este acela de a umili sau înjosi victima și dacă, prin efectele produse, a fost adusă o atingere personalității acesteia, într-o manieră incompatibilă cu art. 3 (a se vedea, în acest sens, *Raninen împotriva Finlandei*, Decizia din 16 decembrie 1997, Reports 1997-VIII, pag. 2.821-22, paragraful 55).

Cu toate acestea, absența unui asemenea scop nu ar putea exclude într-o manieră definitivă constatarea unei încălcări a art. 3 (a se vedea, în acest sens, Peers împotriva Greciei, Cererea nr. 28.524/95, paragraful 74, CEDO 2001-III).

2. Aplicarea în speță a principiilor sus-menționate

102. Curtea reține că distrugerea imobilelor și a bunurilor reclamantilor, precum și îndepărtarea lor forțată din localitate au avut loc în cursul lunii septembrie 1993, înaintea ratificării Convenției de către România, în iunie 1994. În consecință, ea nu poate examina aceste aspecte (a se vedea Decizia Moldovan și alții împotriva României, cererile conexe nr. 41.138/98 și 64.320/01, 13 martie 2001).

103. Din probele prezentate de reclamant și din deciziile civile ale instanțelor judecătorești rezultă în mod evident că lucrătorii de poliție au fost implicați în organizarea acțiunii de incendiere a imobilelor, iar ulterior, inclusiv după luna iunie 1994, au încercat să mușamalizeze incidentul (a se vedea paragrafele 39, 40, 48, 50, 52 și 53 de mai sus). În urma incidentului, fiind izgoniți din căminele lor și din localitate, reclamantii au fost nevoiți să locuiască, unii chiar și în prezent, în condiții improprii și supraaglomerate - beciuri, cotețe de păsări, grajduri etc. - și să-și schimbe frecvent adresa, mutându-se la prieteni sau rude în condiții de extremă supraaglomerare.

104. În consecință, față de repercusiunile directe ale actelor agenților statului asupra drepturilor reclamantilor, Curtea apreciază că se poate angaja răspunderea statului pârât în ceea ce privește condițiile locative în care au trăit ulterior reclamantii.

105. În speță nu se poate contesta faptul că aspectul condițiilor locative ale reclamantilor este inclus în noțiunea de viață privată și de familie, precum și în noțiunea de domiciliu. Art. 8 este astfel incident plângerilor reclamantilor.

106. Curții îi revine, în consecință, sarcina de a determina dacă autoritățile naționale au luat măsuri adecvate pentru a pune capăt încălcării drepturilor reclamantilor.

107. În acest context, Curtea reține următoarele:

a) În ciuda implicării agenților oficiali ai statului în acțiunea de incendiere a imobilelor reclamantilor, Parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale față de aceștia și în consecință a împiedicat instanțele naționale să-i tragă la răspundere penală;

b) instanțele naționale au refuzat, timp de mulți ani, să acorde despăgubiri materiale corespunzătoare distrugerii bunurilor reclamantilor, întemeindu-și refuzul pe buna-credință a reclamantilor (a se vedea paragraful 71);

c) abia prin decizia Tribunalului Mureș, pronunțată în data de 12 mai 2003, 10 ani mai târziu, au fost acordate despăgubiri materiale corespunzătoare distrugerii imobilelor, nu însă și aferente bunurilor mobile distruse;

d) în cuprinsul considerentelor sentinței penale privind sătenii inculpați sunt menționate remarci discriminatorii în ceea ce privește originea reclamantilor de etnie romă (a se vedea paragraful 44);

e) cererea reclamantilor privind plata de daune morale a fost respinsă în primă instanță, apreciindu-se că incendierea locuințelor reclamantilor și pierderea

unor membri de familie nu este de natură a provoca prejudicii morale (a se vedea paragrafele 72 și 76);

f) analizând cererea reclamantei F.M.Z. de acordare a unei rente în favoarea copilului său minor, al cărui părinte a decedat în incendiu, Tribunalul Mureș a acordat, prin sentința sa din data de 25 februarie 2005, o rentă al cărei cuantum a fost stabilit la o pătrime din salariul minim pe economie, înjumătățit apoi datorită faptului că victima fusese cea care a provocat agresorii;

g) trei imobile nu au fost până în prezent reconstruite iar, conform fotografiilor prezentate de reclamant, cele reconstruite sunt nelocuibile, prezentând spații largi între cadrul ferestrelor și pereți și acoperișuri incomplete; și

h) majoritatea reclamanților nu s-au mai întors în localitate nici până în prezent, trăind răspândiți în țară sau în Europa.

108. În opinia Curții, elementele anterior menționate, interpretate coroborat, relevă atitudinea generală a autorităților - procurori, instanțe civile și penale, autorități centrale și locale - care a perpetuat sentimentul reclamanților de insecuritate, ulterior lunii iunie 1994, și care constituie prin ea însăși o ingerință în drepturile reclamanților la domiciliu și la respectarea vieții private și de familie (a se vedea, *mutatis mutandis*, Akdivar împotriva Turciei, Hotărârea din 16 septembrie 1996, Reports 1996-IV, pag. 1.215, paragraful 88).

109. Curtea concluzionează că ingerința anterior menționată și eșecul repetat al autorităților statale de a stopa încălcările drepturilor reclamanților au condus la o încălcare continuă a art. 8 din Convenție.

110. Mai mult chiar, reține că elemente precum condițiile locative ale reclamanților aferente ultimilor 10 ani, în special supraaglomerarea și mediul neigienic, și efectele acestora asupra sănătății și bunăstării reclamanților, coroborate cu perioada îndelungată pe parcursul căreia reclamanții au fost nevoiți să trăiască în asemenea condiții și cu atitudinea generală a autorităților, au cauzat acestora suferințe psihice intense, prin aceasta aducând atingere demnității lor umane și creându-le sentimente de natură a-i umili și înjosi.

111. De asemenea, referirile la onestitatea reclamanților și la modul acestora de viață, efectuate de unele autorități publice investite cu soluționarea plângerilor reclamanților (a se vedea deciziile instanțelor civile și penale și observațiile primarului comunei Chețani, paragrafele 44, 66 și 71 de mai sus) par a fi, dată fiind absența oricărei fundamentări, esențialmente discriminatorii. În acest context, Curtea reamintește că orice discriminare rasială poate constitui prin ea însăși un tratament degradant, în sensul art. 3 din Convenție (a se vedea *East African Asians împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Commission Report, 14 decembrie 1973, DR 78, pag. 5, paragraful 62).

Asemenea observații trebuie apreciate ca fiind un factor agravant în analiza plângerii reclamanților referitoare la încălcarea art. 3 din Convenție.

112. Curtea apreciază că cele anterior reținute nu au fost afectate în niciun fel prin pronunțarea deciziei Curții de Apel Târgu Mureș din 24 februarie 2004, definitivă și irevocabilă la 25 februarie 2005, de vreme ce aceasta nici nu a recunoscut și nici nu a redresat încălcarea Convenției (a se vedea, în acest sens, *Amuur împotriva Franței*, Hotărârea din 25 iunie 1996, Reports 1996-III, pag.

846, paragraful 36, și Dalban împotriva României [GC], Cererea nr. 28.114/95, paragraful 44, ECHR 1999-VI).

113. În lumina celor expuse anterior, Curtea apreciază că discriminarea etnică la care reclamantii au fost supuși în mod public prin modul de soluționare a petițiilor acestora de către autorități, precum și condițiile locative ale reclamantilor aduc atingere demnității lor umane, constituind, în lumina circumstanțelor cauzei, tratamente degradante în sensul art. 3 din Convenție.

114. În consecință, Curtea consideră că a avut loc, de asemenea, o încălcare a art. 3 din Convenție.

[...]

III. Pretinsa încălcare a art. 14 raportat la art. 6 și 8 din Convenție

[...]

136. Curtea reiterează că art. 14 din Convenție completează celelalte dispoziții substanțiale ale Convenției și ale protocoalelor adiționale. El nu are o existență independentă, ci poate fi invocat numai cu privire la drepturile și libertățile pe care acestea le reglementează. Deși incidența art. 14 nu presupune o încălcare a acestor drepturi și libertăți - iar astfel poate apărea ca autonom -, aplicarea art. 14 se poate face numai în legătură cu un fapt care intră în sfera de aplicare a unui alt drept apărat de Convenție (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit al Marii Britanii din 28 mai 1985, Seria A nr. 94, p. 35, paragraful 71, și Hotărârea Karlheinz Schmidt împotriva Germaniei din 18 iulie 1994, Seria A nr. 291-B, p. 32, paragraful 22).

137. În ceea ce privește sfera de aplicare a garanției instituite de art. 14 din Convenție, conform unei jurisprudențe constante, o diferență de tratament are natură discriminatorie dacă nu se bazează pe o justificare rezonabilă și obiectivă, adică dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. Mai mult, statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele dintre situații analoage sunt de natură să justifice un tratament diferit (a se vedea, în acest sens cauzele Gaygusuz împotriva Austriei, Hotărârea din 16 septembrie 1996, Reports 1996-IV, p. 1.142, paragraful 42, și Frette împotriva Franței, Cererea nr. 36.515/97, paragraful 34, ECHR 2002-I).

138. Curtea reține că circumstanțele cauzate cad sub incidența art. 6 și 8 din Convenție (a se vedea paragrafele 105, 109, 126 și 131 de mai sus) și, în consecință, art. 14 este aplicabil.

139. Ea constată că atacurile au fost îndreptate împotriva reclamantilor datorită originii lor etnice. Curtea nu este competentă *ratione temporis* să examineze incendierea locuințelor reclamantilor și nici uciderea unor rude ale acestora. Constată însă că originea etnică a reclamantilor pare a fi fost decisivă în durata și modul de soluționare a cauzei de către instanțele naționale după ratificarea Convenției de către România. Reține în continuare existența remarcilor discriminatorii repetate, formulate de către autorități pe tot parcursul soluționării cauzei al cărei obiect cădea în sfera de aplicare a art. 8 din Convenție, prin respingerea capetelor de cerere privind acordarea de despăgubiri aferente distrugerii bunurilor mobile și a pieselor de mobilier, precum

și respingerea cererii de acordare de daune morale în urma distrugerii locuințelor reclamantilor.

În ceea ce privește Decizia din 24 februarie 2004, menținută de Înalta Curte de Casație și Justiție în data de 25 februarie 2005, considerentele reducerii cuantumului daunelor morale priveau în mod direct caracteristicile etniei reclamantilor.

140. Curtea constată că Guvernul nu a prezentat nicio justificare a diferenței de tratament aplicat reclamantilor și, în consecință, constată o încălcare a art. 14 din Convenție, raportat la art. 6 și 8.”

O.S. 5.6. Având în vedere această soluție dată de CEDO, Colegiul director trebuia să analizeze în ce măsură s-a schimbat situația în perioada 2006-2013, întrucât nu se poate susține ideea că ceea ce s-a constatat a fi discriminatoriu de către CEDO nu ar fi discriminatoriu potrivit legislației României.

O.S. 5.7. Atât adresele trimise de către autorități, rapoartele finanțate de Guvernul României cât și rezultatele investigației efectuate de către C.N.C.D. arată că situația locuințelor este departe de a fi soluționată de către Statul Român. În timp ce din programul guvernamental s-a renovat școala, grădinița, căminul cultural, deși ele nu au fost incendiate, unele case ale romilor ori nu au fost reconstruite deloc. ori nu au fost terminate.

O.S. 5.8. Mai mult, discriminarea a continuat după ce ea a fost constatată de CEDO, iar Guvernul României a făcut următoarele declarații ce apar în cauza **Moldovan și alții împotriva României nr. 1**:

„[...] 2. Guvernul regretă sincer faptul că ancheta penală nu a reușit să clarifice toate împrejurările care au condus la distrugerea caselor și bunurilor reclamantilor și i-au obligat să locuiască în condiții improprii, forțându-i astfel pe unii dintre ei să-și părăsească satul și a făcut dificilă posibilitatea introducerii, de către reclamant, a unei acțiuni civile. Regretă, de asemenea, durata procesului civil care s-a aflat pe rolul instanțelor civile, precum și anumite remarci făcute de unele autorități cu privire la originea romă a reclamantilor.

3. Se acceptă faptul că astfel de evenimente ridică probleme sub aspectul respectării art. 3, 6 și 8 din Convenție și, având în vedere consecințele distrugerii caselor și suferința emoțională decurgând din aceasta, probleme excepționale pot să apară sub aspectul respectării art. 3 din Convenție, precum și a art. 14. Guvernul se angajează să emită instrucțiuni corespunzătoare și să adopte toate măsurile necesare pentru a asigura respectarea în viitor a drepturilor individuale garantate de aceste articole. În special, Guvernul se angajează să adopte următoarele măsuri generale:

- îmbunătățirea programelor educaționale pentru prevenirea și combaterea discriminării romilor în programa școlară în comunitatea din Hădăreni, județul Mureș;

- elaborarea unor programe de informare publică și de înlăturare a stereotipurilor, prejudecăților și practicilor care afectează comunitatea romilor în instituțiile publice din Mureș competente pentru comunitatea din Hădăreni;

- inițierea unor programe de educație juridică în cooperare cu membrii comunităților de romi;

- susținerea schimbărilor pozitive în rândul opiniei publice din comunitatea din Hădăreni privitoare la romi, pe baza toleranței și a principiului solidarității sociale;

- stimularea participării romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a comunității locale din județul Mureș, prin promovarea unor programe de asistență mutuală și dezvoltare comunitară;

- implementarea unor programe de reabilitare a locuințelor și a mediului în comunitate;

- identificarea, prevenirea și soluționarea activă a conflictelor care pot genera violențe familiale, comunitare sau interetnice.

În plus, Guvernul se angajează să prevină apariția în viitor a unor probleme similare prin efectuarea unor anchete adecvate și eficiente și prin adoptarea, în viitor, a unor politici sociale, economice, educaționale și politice menite să îmbunătățească situația comunității romilor, în conformitate cu strategia guvernamentală existentă în acest domeniu. În special, va adopta măsuri generale reclamate de nevoile specifice ale comunității din Hădăreni în vederea facilitării soluționării generale a cazului, luând în considerare și pașii care au fost făcuți deja în acest scop și anume reconstruirea unora dintre casele distruse. [...]"

O.S. 5.9. Din punctul de vedere al legislației din România, situația este următoarea:

O.S. 5.9.1. **O.G. nr. 137/2000**) la art. 2 alin. 1 prevede: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

O.S. 5.9.2. Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

O.S. 5.9.3. Chiar dacă definiția discriminării directe, nici prin **O.G. nr. 137/2000**, nici prin **Directiva Consiliului 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică**, nu conține elementul de justificare obiectivă, ea poate fi analizată în conformitate cu jurisprudența CEDO.

O.S. 5.9.4. În conformitate cu jurisprudența CEDO în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și

că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: **Fredin împotriva Suediei**, 18 februarie 1991; **Hoffman împotriva Austriei**, 23 iunie 1993, **Spadea și Scalabrino împotriva Italiei**, 28 septembrie 1995, **Stubbings și alții împotriva Regatului Unit**, 22 octombrie 1996).

O.S. 5.9.5. În hotărârea dată în cazul **Thlimmenos împotriva Greciei** din 6 aprilie 2000, CEDO a concluzionat că „dreptul de a nu fi discriminat, garantat de Convenție, este încălcat nu numai atunci când statele tratează în mod diferit persoane aflate în situații analoage, fără a oferi justificări obiective și rezonabile, dar și atunci când statele omit să trateze diferit, tot fără justificări obiective și rezonabile, persoane aflate în situații diferite, necomparabile”.

O.S. 5.9.6. În concluzie, există o diferențiere dacă persoanele aflate în situații similare sunt tratate în mod diferențiat, sau dacă persoane aflate în situații diferite sunt tratate în mod identic.

O.S. 5.9.7. Constat că în timp ce din programul guvernamental s-a renovat școala, grădinița, căminul cultural, deși ele nu au fost incendiate, unele case ale romilor ori nu au fost reconstruite deloc ori nu au fost terminate. În concluzie se poate constata existența diferențierii.

O.S. 5.9.8. Fapta de discriminare este determinată de existența unui criteriu. Se poate invoca orice criteriu (**O.G. nr. 137/2000**, art. 2 alin. 1: [...] „pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu” [...]; **Protocolul adițional nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului** (în continuare **Protocolul nr. 12**), art. 1 alin. 1: [...] „fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație”).

O.S. 5.9.9. Ca și criteriu se poate reține criteriul apartenenței etnice (petiția menționează: „cu privire la romi care le-au fost zdrobite casele în 1993; de atunci și până în anul 2013, încă nu ni s-a făcut nimic”).

O.S. 5.9.10. Reclamatul nu a probat că nu acest criteriu ar fi stat la baza diferențierii. Conform art. 20 alin. 6 din **O.G. nr. 137/2000**, „Persoana interesată are obligația de a dovedi existența unor fapte care permit a se presupune existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare. În fata Colegiului director se poate invoca orice mijloc de probă, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice.” Reclamatul nu a probat că un alt motiv ar fi stat la baza diferențierii, afirmând doar că alte instituții ale statului ar fi vinovate (ceea ce nu face altceva decât subliniază responsabilitatea Statului Român pentru cele întâmplate) sau că însuși reclamații ar fi de vină (fără a preciza care este vina acelor reclamații pentru care situația

terenului pe care se află imobilul este clară, nu există probleme privind moștenirea și altele asemenea invocate fără un probatoriu).

O.S. 5.9.11. În consecință se poate constata că motivul etnic a stat la baza diferențierii.

O.S. 5.9.12. O faptă poate fi considerată discriminatorie dacă atinge un drept, oricare dintre cele garantate de tratate internaționale ratificate de România sau cele prevăzute de legislația națională (**O.G. nr. 137/2000**, art. 1 alin. 2: „Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi: [...]”, art. 2 alin. 1: [...] „restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege [...]”; **Protocolul nr. 12**, art. 1 alin. 1: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege [...]”. Dreptul restrâns este dreptul la tratament uman și la viața de familie, asigurate de **Convenția europeană a drepturilor omului**.

O.S. 5.9.13. În concluzie, sunt incidente prevederile art. 2 alin. 1 a **O.G. nr. 137/2000**, republicată. Nereconstruirea sau, după caz, neterminarea reconstruirii caselor incendiate în anul 1993, în perioada 2006-2013 reprezintă discriminare directă, întrucât se crează o deosebire pe criteriul etnic, care are ca efect restrângerea exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului la tratament uman și la viața de familie.

O.S. 5.9.14. Reclamatul nu a invocat o justificare obiectivă, care să include existența unui scop legitim, atins prin metode adecvate și necesare. În analiza scopului legitim, trebuie analizat existența acestui scop raportat la dreptul atins prin diferențiere (spre exemplu, conform **Convenției europene a drepturilor omului**, libertatea de exprimare poate fi restrâns pentru următoarele scopuri legitime: pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești). În analiza metodei adecvate și necesare, trebuie analizat dacă prin metoda aleasă se atinge scopul dorit, și dacă există sau nu alte metode prin care scopul poate fi atins, fără a crea o situație de diferențiere. Privind justificarea obiectivă, prin jurespundența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a enunțat următoarele principii:

- **Convenția** nu interzice orice tratament diferențiat, ci doar acel tratament diferențiat care nu are o justificare obiectivă și rezonabilă, având în vedere faptul că de multe ori statele trebuie să adopte legi care prevăd un tratament diferențiat, menit să corecteze inegalitățile faptice; justificarea trebuie să fie analizată în relație cu scopul legitim și efectele măsurii în cauză (**Cazul „referitor la unele aspecte ale legislației cu privire la limba educației în Belgia” împotriva Belgiei**, 23 iulie 1968);
- prin discriminare se înțelege un tratament diferențiat al persoanelor aflate în situații comparabile, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă; art. 14 din **Convenție** nu interzice statelor membre să trateze grupurile diferențiat în maniera de a corecta inegalitățile faptice; în anumite circumstanțe absența unui tratament diferențiat reprezintă o violare a

dispoziției în cauză; poate fi discriminatorie acea politică sau măsură generală care prejudiciază în mod disproporționat un grup de persoane, chiar dacă măsura nu vizează în mod specific acel grup; o discriminare potențială poate rezulta dintr-o situație faptică (**D.H. și alții împotriva Cehiei**, 13 noiembrie 2007, **Sampanis și alții împotriva Greciei**, 5 iunie 2008);

- justificarea obiectivă și rezonabilă trebuie să urmărească un scop legitim, și măsura aplicată trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit; în cazul tratamentului diferit bazat pe rasă, culoare sau origine etnică noțiunea de justificare obiectivă și rezonabilă trebuie interpretată într-o manieră cât se poate de strictă (**D.H. și alții împotriva Cehiei**, 13 noiembrie 2007, **Sampanis și alții împotriva Greciei**, 5 iunie 2008).

O.S. 5.9.15. Explicațiile date, analizate la pct. 5.9.10., nu pot fi considerate ca reprezentând o justificare obiectivă.

O.S. 5.10. Conform art. 10 al **O.G. nr. 137/2000**, „*Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, discriminarea unei persoane fizice, a unui grup de persoane din cauza apartenenței acestora ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauza prin: [...] h) refuzarea acordării pentru o persoană sau un grup de persoane a unor drepturi sau facilități.*”

O.S. 5.11. Constat că reclamatul a refuzat acordarea drepturilor solicitate de către petenți, astfel a încălcat prevederile art. 10 lit. h.

O.S. 5.12. Constat că fapta este una continuă, începută în anul 2005, de la pronunțarea în **Cauza Moldovan și alții împotriva României nr. 2**.

O.S. 5.13. Conform art. 26 alin. 1 (având în vedere modificările ulterioare), „*contravențiile prevăzute la art. 2 alin. (5) și (7), art. 5-8, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, art. 13 alin. (1), art. 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate*”.

O.S. 5.14. Colegiul director trebuia să decidă aplicarea amenzii contravenționale în valoare de 100.000 lei, având în vedere următoarele:

- directivele Uniunii Europene în domeniu (ex. **Directiva Consiliului 2000/43/CE**, prin art. 15) și jurisprudența Curții Europene de Justiție solicită statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante;

- discriminarea a vizat un grup de persoane;

- discriminarea etnică trebuie să fie considerată ca fiind o faptă extrem de gravă; CEDO, prin soluțiile pronunțate (ex. **Moldovan și alții împotriva României nr. 2**) arată că acest tip de discriminare este atât de grav, încât reprezintă tratament degradant în sensul art. 3 al **Convenției europene a drepturilor omului**;

- discriminarea atinge două drepturi fundamentale: cel la tratament uman și cel la viața de familie;

- discriminarea durează de mult timp;
- discriminarea a fost produsă însuși de Statul Român;
- deși a existat o hotărâre CEDO, statul nu a luat măsurile necesare pentru remedierea situației, mai mult, și-a încălcat propria promisiune făcute Consiliului Europei.

O.S. 5.15. Conform alin. 1¹, art. 26 al **O.G. nr. 137/2000**, „*Consiliul sau, după caz, instanța de judecată poate obliga partea care a săvârșit fapta de discriminare să publice, în mass-media, un rezumat al hotărârii de constatare, respectiv al sentinței judecătorești*”.

O.S. 5.16. În consecință Colegiul director trebuia să oblige Ministerul Finanțelor Publică să comunice următorul rezumat al prezentei hotărâri în mass-media:

„La sesizarea unor victime române ale evenimentelor din 1993 care au avut loc în localitatea Hădăreni (în urma căreia 14 case au fost incendiate și alte 4 case parțial distruse), îndreptate împotriva Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (C.N.C.D.) a constatat că nereconstruirea sau, după caz, neterminarea reconstruirii caselor incendiate în perioada 2006-2013 reprezintă discriminare directă, întrucât se crează o deosebire pe criteriul etnic, care are ca efect restrângerea exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului la tratament uman și la viață de familie. C.N.C.D. a aplicat amenda maximă prevăzută de O.G. nr. 137/2000, și anume 100.000 lei, având în vedere următoarele aspecte:

- *directivele Uniunii Europene în domeniu (ex. **Directiva Consiliului 2000/43/CE**, prin art. 15) și jurisprudența Curții Europene de Justiție solicită statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante;*

- *discriminarea a vizat un grup de persoane;*
- *discriminarea etnică trebuie să fie considerată ca fiind o faptă extrem de gravă; CEDO, prin soluțiile pronunțate (ex. **Moldovan și alții împotriva României nr. 2**) arată că acest tip de discriminare este atât de grav, încât reprezintă tratament degradant în sensul art. 3 al **Convenției europene a drepturilor omului**;*

- *discriminarea atinge două drepturi fundamentale: cel la tratament uman și cel la viață de familie;*

- *discriminarea durează de mult timp;*
- *discriminarea a fost produsă însuși de Statul Român;*
- *deși a existat o hotărâre CEDO, statul nu a luat măsurile necesare pentru remedierea situației, mai mult, și-a încălcat propria promisiune făcute Consiliului Europei.”*

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată,

**COLEGIUL DIRECTOR
HOTĂRĂȘTE:**

1. Admite excepția de necompetență materială a C.N.C.D. cu privire la obiectul petiției, excepție invocată de partea reclamată, în conformitate cu prevederile O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare; (cu opt voturi pentru, 1 împotrivă ale membrilor Colegiului director);

2. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților, Asociației Romani CRISS, Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, Centrului de Resurse Juridice, primarului localității Chețani, Consiliului Județean Mureș, Instituției Prefectului Județului Mureș, Programului Națiunii Unite de Dezvoltare România, Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerului Afacerilor Externe, Agenției Naționale pentru Romi, Ligii PRO EUROPA.

VI. Modalitatea de plată a amenzii: —

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată în termenul legal de 15 zile potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ** la instanța de contencios administrativ.

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

ASZTALOS CSABA FERENC – Membru

BERTZI THEODORA – Membru

CAZACU IOANA LIANA – Membru

HALLER ISTVÁN – Membru

JURA CRISTIAN – Membru

LAZĂR MARIA – Membru

PANFILE ANAMARIA – Membru

STANCIU CLAUDIA SORINA – Membru

Data redactării: 29.10.2013

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare** și **Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

Red.: H.I. (fără opinie majoritară)
P.A. (opinie majoritară)